

شناسایی وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلمان ابتدایی ناحیه ۳ شهرستان کرمانشاه^۱

دکتر فریدون یزدانی^۱ | سیده مژگان موسوی^۲

۱. استادیار دانشگاه پیام نور مرکز نهاوند (نویسنده مسئول) f.yazdani@yahoo.com

۲. دانش‌آموخته‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی آموزش ابتدایی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر goli92@chmail.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۷/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۱۵

چکیده

هدف: هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلمان دوره ابتدایی ناحیه ۳ شهرستان کرمانشاه در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ بود.

روش پژوهش: در این پژوهش توصیفی و از نوع پیمایشی بود و جامعه آماری شامل کلیه معلمان زن و مرد ابتدایی ناحیه ۳ کرمانشاه به تعداد ۶۶۹۵ نفر می‌شدند که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۳۸۰ نفر برای جمع‌آوری اطلاعات به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. ابزار پژوهش «پرسشنامه سنجش سواد اطلاعاتی یزدانی (۱۳۹۱)» بود که پایایی و روایی آن در پژوهش‌های قبلی به تأیید رسیده است. برای تحلیل داده‌ها از آمارهای توصیفی و آزمون‌های آمارهایی پارامتری و غیرپارامتری مختلفی همچون تی تک‌نمونه‌ای، مربع کای و ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلمان در حد مناسبی نیست، اما در بررسی تک تک مؤلفه‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی مشخص شد که سواد اطلاعاتی معلمان در مؤلفه‌های ارزشیابی اطلاعات و تبادل اطلاعات در حد ضعیفی است؛ در مؤلفه‌های مکان‌یابی و سازمان‌دهی اطلاعات سواد اطلاعاتی آن‌ها نامناسب، اما در مؤلفه‌ی تعریف نیازهای اطلاعاتی سواد معلمان در حد خوبی بوده است. یافته‌ی دیگر نشان داد که بین میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته و نیز میزان ساعت مطالعه‌ی آزاد در هفته از سوی معلمان با میزان مهارت سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین معلوم شد که بین سن آزمودنی‌ها و میزان سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه‌ی منفی و معنادار وجود دارد.

نتیجه‌گیری: معلوم شد بین وضع موجود سواد اطلاعاتی آموزگاران ناحیه ۳ کرمانشاه و وضع مطلوب آن فاصله وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: سواد اطلاعاتی، معلمان ابتدایی، شهرستان کرمانشاه.

^۱ این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد مژگان موسوی است که در تابستان سال ۱۳۹۳ با همین عنوان به انجام رسیده است.

وجود و تولید انبوهی از اطلاعات در زمینه‌های گوناگون، دوران کنونی را به «عصر اطلاعات» تبدیل کرده و پدیده‌ای را به نام انفجار اطلاعات به وجود آورده است (یزدانی، ۱۳۹۱: ۳۰). به سواد اطلاعاتی در دهه‌ی اخیر توجه ویژه‌ای شده است و به دلیل نقش تأثیرگذار آن در جامعه اطلاعاتی، بسیاری از کشورها برای ترویج و ارتقای سواد اطلاعاتی شهروندان خود به منظور بهره‌گیری مؤثر از فناوری اطلاعات و کسب مهارت‌های مورد نیاز، سرمایه‌گذاری قابل توجهی در بخش‌های گوناگون انجام داده‌اند. اهمیت آموزش و گسترش سواد اطلاعاتی در میان شهروندان جوامع امروز به حدی است که امروزه سواد اطلاعاتی به عنوان یکی از ضرورت‌های زندگی در قرن بیست و یکم مطرح است (منصوریان و نعیم‌آبادی، ۱۳۸۳).

آموزش سواد اطلاعاتی، در سال‌های اخیر در تمامی کشورها مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته و چند سالی است که در کشور ما نیز کانون توجه واقع شده و پژوهشگران تحقیق در این زمینه را موضوع بررسی‌های خود قرار داده‌اند؛ برای مثال در این زمینه می‌توان به پژوهش‌های اصغرینیا (۱۳۸۸)؛ صیفوری (۱۳۹۰)؛ علی‌نژاد، سرمدی، زندی، و شبیری (۱۳۹۰)؛ یزدانی (۱۳۹۱ج)؛ و مانند این‌ها اشاره کرد. هر یک از پژوهش‌های فوق درصدد این بوده‌اند که با ساخت یا بهره‌گیری از یک ابزار معتبر وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی افراد جامعه را در بخش‌های گوناگون مورد سنجش و بررسی قرار دهند. بیشتر محققان توجه خود را به بررسی میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان و یا کتابداران کتابخانه‌های عمومی و دولتی اختصاص داده‌اند؛ اما در این میان بررسی وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلم‌ها کمتر مورد توجه محققان بوده است. این درحالی است، ریشه‌ی عادات و مهارت‌های همه‌ی افراد فعال در جامعه به سال‌های اولیه‌ی زندگی آن‌ها برمی‌گردد. کودکان بیشتر عادات و مهارت‌های خود را در مدرسه می‌آموزند. اگر معلم‌ها خود به سلاح و یا بهتر بگوییم سواد قرن بیست و یکم مجهز نباشند، چگونه

می‌توانیم انتظار داشته باشیم که دانش‌آموزان ما بتوانند این مهارت‌ها را در مدرسه بیاموزند. بنابراین، یکی از بخش‌هایی که باید در آن توجه به سواد اطلاعاتی کارکنانش توجه شایسته شود، آموزش و پرورش است؛ زیرا بنیان هرگونه تغییر و تحول در افراد جامعه در آموزش و پرورش پی‌ریزی می‌شود. در این میان توجه به وضعیت سواد اطلاعاتی معلم‌ها و به ویژه معلم‌های ابتدایی از اهمیت دو چندان برخوردار است؛ چرا که آموزش و پرورش ابتدایی شالوده‌ی نظام تعلیم و تربیت هر جامعه‌ای محسوب می‌شود.

بر این اساس، با توجه به اینکه معلم‌های مقطع ابتدایی نقش بسیار انکارناپذیری در آموزش و پرورش دانش‌آموزان ابتدایی دارند، لازم است ابتدا یک بررسی صورت بگیرد تا بدانیم آن‌ها به چه میزان از مهارت‌های قرن بیست و یک (یعنی سواد اطلاعاتی) برخوردارند تا بعد بتوانیم برای از بین بردن کم و کسرهای مهارت‌های آنان اقدام و برنامه‌ریزی کنیم. از این روی، با توجه به موضوع فوق اجرای چنین تحقیقی از اهمیت و اولویت برخوردار است.

امروزه سواد اطلاعاتی به موضوعی مهم و بحث‌انگیز تبدیل شده است و آثار متنوعی در این زمینه منتشر شده است (یزدانی، ۱۳۹۳)؛ برای مثال: اصلانی ملایری (۱۳۷۵) در پژوهشی نشان داده که علت ضعف مهارت‌های سواد اطلاعاتی و اطلاع‌یابی در افراد و به خصوص دانشجویان، فقدان سرمایه‌ی آموزشی مناسب و نهادینه شدن آموزش برای ارتقای سواد اطلاعاتی در محیط‌های آموزشی قبل از دانشگاه است.

طیبنیا (۱۳۸۵) در پژوهشی گزارش می‌کند که بین سواد اطلاعاتی دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشکده‌ی اقتصاد علامه طباطبایی و میزان استفاده آن‌ها از منابع کتابخانه‌ای رابطه‌ی معنادار یافته است.

اصغرینیا (۱۳۸۸) گزارش می‌کند که دانشجویان تحصیلات تکمیلی که سنی بالاتر از ۳۰ سال داشته‌اند از سواد اطلاعاتی بالاتری نسبت به دانشجویان سنین پایین‌تر برخوردار بوده‌اند.

پندپذیر و چشمه‌سهرابی (۱۳۸۹) به بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان دوره‌ی تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم

دانشجویانی که فاقد آن بوده‌اند به نحو معناداری بیشتر بوده است؛ بین سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان رشته‌های مختلف دانشگاه پیام نور استان همدان تفاوت معنادار وجود نداشته است؛ سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویانی که از اینترنت استفاده می‌کرده‌اند نسبت به آن‌هایی که استفاده نمی‌کرده‌اند به نحو معناداری بیشتر بوده است؛ بین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان و میزان ساعات مطالعه غیردرسی از سوی آن‌ها رابطه وجود نداشته است؛ بین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان و میزان سن آن‌ها رابطه مثبت و معنادار وجود داشته است؛ و نهایتاً اینکه بین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان و میزان ساعات استفاده از اینترنت در هفته از سوی آن‌ها رابطه وجود نداشته است.

نتایج تحقیقات مور^۱ (۲۰۰۰) که به منظور تعیین نیازهای اطلاعاتی معلمان در نیوزلند انجام گرفت نشان داد که اگرچه آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی برای معلمان مدارس یک ضرورت است، اما این امر به درستی در محتوای درسی گنجانده نشده است. از دیگر نتایج این تحقیق این بود که مربیان برای مهارت سواد ارزش قائل می‌شده‌اند و اهمیت آن را درک کرده بوده‌اند، اما آگاهی آنان در مورد آموزش چنین مهارت‌های اطلاعاتی اندک بوده است و در مدارس از سواد اطلاعاتی به طور اساسی حمایت نمی‌شده است. مطالعه‌ی مور (۲۰۰۰) نشان می‌دهد که آموزش سواد اطلاعاتی در مدارس الزامی است.

مطالعات میرتو^۲ (۲۰۰۳) در خصوص میزان سواد اطلاعاتی معلمان در مدارس در حوزه ایالت تگزاس آمریکا نشان داد که حدود ۴۰ درصد از تفاوت موجود در موفقیت دانش‌آموزان در برخی دروس از جمله روخوانی و درک مطلب و ریاضیات ناشی از میزان تخصص و مهارت و اطلاعات به روز شده و جدید معلمانی است که به مهارت‌های سواد اطلاعاتی مسلط بودند.

پزشکی کرمانشاه می‌پردازند. روش تحقیق آن‌ها توصیفی - پیمایشی بوده و برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه استفاده می‌کنند. نتایج بررسی آن‌ها نشان می‌دهد که به‌طور کلی وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان دوره‌ی تحصیلات تکمیلی دانشگاه یاد شده با میانگین ۳/۳۷، بالاتر از حد متوسط بوده است.

ربانی خوراسگانی، وارثی، و مهدوی (۱۳۹۰) در مقایسه سواد اطلاعاتی شهروندان، گزارش می‌کنند که شهروندانی که سن بیشتری داشته‌اند از سطح سواد اطلاعاتی پایین‌تری برخوردار بوده‌اند.

زاهد بابلان و رجیبی (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی می‌پردازند. آن‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه‌ای محقق - ساخته که بر اساس ۲۲ شاخصه برآیندی در ذیل ۵ استاندارد مندرج در «استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی» تدوین شده بود استفاده می‌کنند. یافته‌های بررسی آن‌ها معلوم می‌کند که میانگین سواد اطلاعاتی دانشجویان یادشده در ۵ استاندارد مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط بوده است.

یزدانی (۱۳۹۱ج) در پژوهشی با استفاده از روش تحقیق پیمایشی، به بررسی میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان همدان می‌پردازد. او برای جمع‌آوری اطلاعات لازم، پرسش‌نامه‌ای به نام «مقیاس سنجش سواد اطلاعاتی» را می‌سازد که دربرگیرنده ۵ مؤلفه (مبتنی بر ۵ استاندارد سواد اطلاعاتی) و ۳۰ گویه بوده است. او برای مناسب‌سازی گویه‌های پرسش‌نامه‌ی خود از توان افتراقی و برای تعیین میزان روایی آن از روایی محتوایی، صوری و سازه (روایی همگرا و تحلیل عاملی) استفاده می‌کند. در کل نتایج تحقیق او نشان می‌دهد که سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان همدان در حد متوسطی بوده است؛ بین سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان زن و مرد دانشگاه پیام نور استان همدان تفاوت معنادار وجود نداشته؛ سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان دارای رایانه نسبت به

1. Moore

2. Mirto

گروس و لاثمن^۱ (۲۰۰۷) گزارش می‌کنند که بین میزان دانش کتابخانه‌ای دانشجویان جدیدالورد یک دانشگاه و سطح سواد اطلاعاتی ایشان رابطه معنادار یافته‌اند.

چیانگ، وانگ، و چن^۲ (۲۰۰۷) از دانشگاه و مراکز تحقیقاتی کشور تایوان با استفاده از یک پرسشنامه به بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی معلمان ابتدایی کشور تایوان می‌پردازند. آن‌ها بر این اساس به تحلیل روابط میان مهارت سواد اطلاعاتی و یکسری خصوصیات و زمینه‌های شخصی معلمان می‌پردازند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که به‌طور کلی بین سواد اطلاعاتی و جنسیت، سن معلمان، سال‌های خدمت معلمان و میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته از سوی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد. به عبارتی معلمان ابتدایی مرد از نظر سواد اطلاعاتی وضع بهتری داشته‌اند. در زمینه رابطه‌ی سن با سواد اطلاعاتی، آن‌ها ابتدا آزمودنی‌ها را به سه گروه تقسیم می‌کنند، سن بین ۲۰-۳۰ سال، سن بین ۴۰-۳۱ سال و سن بین ۵۰-۴۱ سال. نتایج نشان می‌دهد که سواد اطلاعاتی معلمان سنین ۲۱-۳۰ سال نسبت به دو گروه از وضعیت بهتری برخوردار بوده است. در ارتباط با میزان سال خدمت معلمان و سواد اطلاعاتی، ابتدا معلمان بر اساس سابقه به ۵ گروه تقسیم می‌شوند: سابقه ۰-۵ سال، سابقه ۶-۱۰ سال، سابقه ۱۱-۱۵ سال، سابقه ۱۶-۲۰ سال و سابقه بالاتر از ۲۱ سال. آزمون شفه نشان می‌دهد که سواد اطلاعاتی معلمان دارای سابقه معلمی بین ۰-۵ سال بهتر از بقیه گروه‌ها بوده است. در ارتباط با ساعات هفتگی استفاده از اینترنت و سواد اطلاعاتی معلمان، ابتدا معلمان بر اساس ساعات هفتگی استفاده از اینترنت به ۴ گروه تقسیم می‌شوند: استفاده از اینترنت زیر ۱ ساعت در هفته، استفاده بین ۱-۳ ساعت در هفته، بین ۴-۷ ساعت در هفته، بالای ۸ ساعت استفاده در هفته، نتایج بر اساس آزمون شفه نشان می‌دهد که افرادی که بالای ۸ ساعت از اینترنت در هفته استفاده می‌کنند، دارای سواد اطلاعاتی بالاتری بوده‌اند.

لئونگ^۳ (۲۰۰۹) در یک پژوهش پیمایشی به بررسی تأثیر پیوندهای اینترنتی و سواد اطلاعاتی بر کیفیت زندگی می‌پردازد. تحقیق او از طریق یک پیمایش تلفنی و با استفاده از یک نمونه‌گیری احتمالی از تعداد ۷۵۶ کاربر اینترنتی، به انجام می‌رسد. نتایج تحقیق لئونگ (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که پیوندهای اینترنتی با کیفیت زندگی ارتباط معناداری ندارد؛ اما یک رابطه معنادار میان پیوندهای اینترنتی و سواد اطلاعاتی وجود داشته، و یک ارتباط قوی نیز بین سواد اطلاعاتی و کیفیت زندگی وجود دارد.

تاکاهیرا، آندو، و ساکاموتو^۴ از کشور ژاپن در پژوهشی با عنوان "تأثیر استفاده از اینترنت بر سواد اطلاعاتی: مطالعه‌ای موردی بر روی دانش‌آموزان مدرسه ابتدایی ژاپن" به بررسی میزان استفاده از اینترنت بر روی سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان ابتدایی پرداختند. آن‌ها در این مطالعه به بررسی میزان استفاده از اینترنت بر کسب مهارت استفاده از اطلاعات پرداختند. نتیجه تحقیق آن‌ها نشان داد که هر چه قدر میزان استفاده از اینترنت بالاتر باشد منجر به درجه بالاتری از پیشرفت در مهارت خاص استفاده از اطلاعات می‌شود و به همان نسبت نیز منجر به توانایی بیشتر در جمع‌آوری اطلاعات، توانایی بیشتر در ارزیابی اطلاعات، توانایی بیشتر در بیان اطلاعات، و توانایی بیشتر در مبادله و اشاعه اطلاعات می‌شود. همچنین استفاده از پست الکترونیکی و مرورگرهای پایگاه‌های وب نیز نقش مهمی در ارتقای مهارت خاص استفاده از اطلاعات دارد. علاوه بر این‌ها، مشخص شد که استفاده از اینترنت برای برقراری ارتباط با دیگران به نحو برجسته‌ای در ارتقای مهارت استفاده از اطلاعات نقش دارد.^۵

امی، ساکاموتو، آندو، تاکاهیرا، کوبایاشی، کیمورا، کاشی بوچی، نایتو، ساکاموتو، آنداچی، سوزوکی، ساکاموتو، و کیتو^۶ از محققان دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های پژوهشی کشور ژاپن در

³. Leung

⁴. Takahira, Ando, & Sakamoto

⁵. <http://www.edlib.org/noaccess/12613>

⁶. Omi, Sakamoto, Ando, Takahira, Kobayashi, Kimura, Kashibuchi, Naito, Sakamoto, Adachi, Suzuki, Sakamoto, Kato

¹. Gross & Latham

². Chiang, Wang, Chen

۴. میزان مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلم‌ها در خرده مؤلفه‌ی ارزشیابی مؤثر اطلاعات در چه حدی است؟
۵. میزان مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلم‌ها در خرده مؤلفه‌ی سازمان‌دهی اطلاعات در چه حدی است؟
۶. میزان مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلم‌ها در خرده مؤلفه‌ی تبادل و اشاعه مؤثر اطلاعات در چه حدی است؟
۷. آیا بین میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته و میزان سواد اطلاعاتی معلم‌ها رابطه وجود دارد؟
۸. آیا بین میزان مطالعه‌ی آزاد در هفته و میزان سواد اطلاعاتی معلم‌ها رابطه وجود دارد؟
۹. آیا بین میزان سن معلم‌ها و میزان سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه وجود دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع تحقیقات کمی است که به لحاظ هدف پژوهش جزء مطالعات کاربردی به حساب آمده و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها جزء مطالعات توصیفی و از نوع پیمایشی است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه معلمان زن و مرد ابتدایی ناحیه سه کرمانشاه می‌شده‌اند. کل معلمان در سال ۹۳-۱۳۹۲ به میزان ۴۶۹۵ نفر بوده‌اند که در تعداد ۸۰ مدرسه ابتدایی توزیع شده‌اند. تعداد معلمان مرد ۱۸۱۳ نفر و معلمان زن ۲۸۸۲ نفر بوده‌اند. برای نمونه‌گیری در این تحقیق از ترکیب روش نمونه‌گیری خوشه‌ای با روش تصادفی ساده استفاده شده است. ابتدا کل مدارس شهرستان به عنوان خوشه‌های اصلی تعیین و سپس از بین آن‌ها چند مدرسه (تعداد ۳ مدرسه) به عنوان خوشه‌های اصلی از مناطق بالا، متوسط و پایین شهر، انتخاب و پس از تعیین تعداد معلمان شاغل در هر مدرسه، تعدادی نمونه به صورت تصادفی ساده از هر مدرسه انتخاب شد. حجم نمونه برحسب جدول

پژوهشی با عنوان "رابطه علی میان استفاده از رسانه‌ها و سواد اطلاعاتی" به بررسی تأثیر استفاده از رسانه‌ها (شامل رسانه‌های: اینترنت، ویدئو، تلویزیون، و بازی‌های ویدیویی) بر ارتقای سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان مقطع دبیرستان مقدماتی می‌پردازند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که استفاده کوتاه مدت از رسانه اینترنت اثر معناداری بر ارتقای مهارت استفاده از اطلاعات ندارد، اما هنگامی که نتایج دقیق‌تر مورد توجه قرار بگیرند، نشان می‌دهند که استفاده بلند مدت از اینترنت سبب ارتقای مهارت در استفاده از اطلاعات می‌گردد^۱.

همان‌طور که در مرور بر پیشینه پژوهش‌های داخلی و خارجی می‌بینیم، میزان پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور بر روی سواد اطلاعاتی معلمان بسیار اندک بوده است. در داخل کشور ایران که هیچ نوع پژوهشی بر روی سواد اطلاعاتی معلم‌های ابتدایی انجام نشده است. در خارج از کشور نیز تنها اندکی از پژوهش‌ها، جامعه‌ی آماری خود را معلمان مدارس انتخاب کرده‌اند. بنابراین با توجه به پژوهش‌های اندک در این حوزه، لازم است که در کشور ایران در این باره پژوهش صورت بگیرد تا از این راه بتوان داده‌های لازم برای برنامه‌ریزی‌های آموزشی مناسب و علمی در نظام آموزش و پرورش را فراهم آورد. بنابراین با توجه به مطالب فوق، پژوهشگران درصدد پاسخ‌گویی به سؤال‌های زیر هستند:

۱. به‌طور کلی، وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلمان ابتدایی ناحیه سه شهرستان کرمانشاه در چه حدی است؟
۲. میزان مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلم‌ها در خرده مؤلفه‌ی تعریف نیازهای اطلاعاتی در چه حدی است؟
۳. میزان مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلم‌ها در خرده مؤلفه‌ی مکان‌یابی اطلاعات در چه حدی است؟

^۱. <http://www.editlib.org/noaccess/12611>

گزارش کرده است. علاوه بر این در این پژوهش نیز مجدداً میزان پایایی کل پرسش‌نامه و نیز تک تک مؤلفه‌های با آزمون آلفای کرونباخ مورد تحلیل قرار گرفت. بر این اساس میزان پایایی کل آن ۰/۹۶ و میزان پایایی مؤلفه‌های آن بین ۰/۸۹-۰/۸۳ برآورد گردید. شیوه‌ی گردآوری اطلاعات میدانی و با استفاده از پرسش‌نامه صورت گرفته است. در ضمن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمارهای توصیفی، همچون گرایش‌های مرکزی و شاخص‌های پراکندگی استفاده شده است. برای پاسخ‌گویی به سؤال‌های تحقیق نیز از آزمون‌های آماری پارامتری و غیرپارامتری مختلفی همچون: تی تک‌نمونه‌ای، مربع کای، و ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول پژوهش: به‌طور کلی سطح سواد اطلاعاتی آموزگارهای شهرستان کرمانشاه در چه حدی است؟ در بررسی وضعیت بهنجار بودن داده‌های مربوط به این سؤال معلوم شد که داده‌های یادشده از توزیع بهنجاری برخوردار بوده‌اند. بنابراین برای پاسخ‌گویی به آن از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. به جدول زیر نگاه کنید:

جدول ۱. نتیجه‌ی آزمون تی تک نمونه‌ای بر روی داده‌های حاصل از پاسخ‌ها به کل پرسشنامه

متغیر		میانگین مرجع (جامعه): ۳	
سواد اطلاعاتی آموزگاران	t	سطح معناداری	سطح اطمینان ۹۵٪
		(دو دامنه)	تفاوت میانگین
درجه آزادی	۳۷۹	۰/۷۹	حد پایین
۰/۲۶		۰/۰۱	حد بالا
			۰/۱۲

است و تفاوت چندانی با میانگین جامعه ندارد، پس باید نتیجه گرفت که سطح سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها مناسب نیست. سؤال دوم پژوهش: سطح سواد اطلاعاتی آموزگارهای شهرستان کرمانشاه در مؤلفه اول (تعریف نیازهای اطلاعاتی) در چه حدی است؟

نمونه‌گیری کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) ۳۸۰ نفر تعیین گردید. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش پرسش‌نامه‌ی ۳۰ سؤالی سنجش سواد اطلاعاتی ساخته‌ی یزدانی (یزدانی، ۱۳۹۱) بوده است. این پرسش‌نامه مبتنی بر پنج قابلیت سواد اطلاعاتی مصوب «انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی» است، اما برای تعیین مهارت‌ها و قابلیت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان از تکالیف و مهارت‌های تعیین شده برای افراد با سواد اطلاعاتی در کتاب "موفقیت صد در صدی در سواد اطلاعاتی" نوشته تایلر، آرث، سولومون و ویلیامسون (۲۰۰۷)، استفاده شده است. این مهارت‌ها شامل: تعریف نیاز اطلاعاتی، مکان‌یابی اطلاعات، ارزشیابی اطلاعات، سازمان‌دهی اطلاعات، تبادل یا اشاعه‌ی اطلاعات می‌شوند. پرسش‌نامه‌ی یادشده دارای ۵ گزینه از نوع لیکرت است که پاسخ‌های آن از ۱ تا ۵ درجه‌بندی می‌شوند: در پژوهش یزدانی (۱۳۹۱) آمده که پرسش‌نامه یادشده در یک فرایند علمی از آزمون روایی محتوایی، سازه و صوری برخوردار گردید است. با این وجود روایی محتوایی و صوری این پرسش‌نامه مجدداً توسط متخصصان رشته‌ی علوم تربیتی و کتابداری تأیید شده است. سازنده‌ی پرسش‌نامه یادشده (یزدانی، ۱۳۹۱) برای تعیین میزان پایایی پرسش‌نامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده کرده است. او میزان پایایی ابزار را با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۹۴

همان‌گونه که از جدول بالا استنباط می‌شود مقدار تی به دست آمده ۰/۲۶ با درجه آزادی ۳۷۹ در یک آزمون دو دامنه از مقدار بحرانی تی جدول (۲/۵۸) در سطح ۰/۰۱ کوچک‌تر است. بنابراین با توجه به نتایج حاصل شده می‌توان گفت که به‌طور کلی، سطح سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در حد معمول

شد. به جدول زیر نگاه کنید:

با توجه به بهنجار بودن توزیع داده‌های مربوطه، برای پاسخ‌گویی به این سؤال نیز از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده

جدول ۲. نتیجه‌ی آزمون تی تک‌نمونه‌ای بر روی داده‌های حاصل از پاسخ‌ها به مؤلفه‌ی اول پرسشنامه

متغیر		میانگین مرجع (جامعه): ۳		سطح معناداری		ت	درجه آزادی
تعریف نیاز اطلاعاتی		تفاوت میانگین		(دو دامنه)			
سطح اطمینان ۹۵٪	حد پایین	حد بالا					
۰/۵۶	۰/۳۵	۰/۴۶	۰/۰۰	۳۷۹	۸/۷۳		

سؤال سوم پژوهش: وضعیت سواد اطلاعاتی آموزگارهای شهرستان کرمانشاه در مؤلفه‌ی دوم (مکان یابی اطلاعات) در چه حدی است؟
با توجه به بهنجار بودن توزیع داده‌های مربوطه برای پاسخ‌گویی به این سؤال نیز از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. به جدول زیر نگاه کنید:

همان‌گونه که از جدول شماره‌ی ۲ استنباط می‌شود، مقدار تی به‌دست آمده ۸/۷۳ با درجه آزادی ۳۷۹ در یک آزمون دو دامنه از مقدار بحرانی تی جدول (۲/۵۸) در سطح ۰/۰۱ بزرگ‌تر است. بنابراین با توجه به نتیجه‌ی حاصل شده باید گفت که سطح سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی اول (تعریف نیاز اطلاعاتی) در حد خوبی است.

جدول ۳. نتیجه‌ی آزمون تی تک‌نمونه‌ای بر روی داده‌های حاصل از پاسخ‌ها به مؤلفه‌ی دوم پرسشنامه

متغیر		میانگین مرجع (جامعه): ۳		سطح معناداری		ت	درجه آزادی
مکان یابی اطلاعات		تفاوت میانگین		(دو دامنه)			
سطح اطمینان ۹۵٪	حد پایین	حد بالا					
۰/۲۱	-۰/۰۱	۰/۱۰	۰/۰۷	۳۷۹	۱/۸۵		

با توجه به بهنجار نبودن توزیع داده‌های مربوطه به این سؤال، برای پاسخ‌گویی به آن از آزمون مربع کای استفاده شد. به جدول زیر نگاه کنید:

همان‌گونه که در جدول فوق می‌بینیم، مقدار تی به دست آمده، ۱/۸۵ با درجه آزادی ۳۷۹ در یک آزمون دو دامنه از مقدار بحرانی تی جدول (۲/۵۸) در سطح ۰/۰۱ کوچک‌تر است. بنابراین با توجه به نتایج حاصل شده باید گفت که وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی دوم (مکان یابی اطلاعات) در حد معمول است و تفاوت چندانی با میانگین جامعه ندارد، پس باید نتیجه گرفت که وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی دوم (مکان یابی اطلاعات) مناسب نیست.

جدول ۴. نتیجه‌ی تحلیل داده‌ها با آزمون مربع کای در مؤلفه سوم

نمرات آزمودنی‌ها	آماره
در مؤلفه سوم پرسشنامه	مربع کای
۸۸/۰۷	درجه آزادی
۸	سطح معناداری
۰/۰۰	

سؤال چهارم پژوهش: وضعیت سواد اطلاعاتی آموزگارهای شهرستان کرمانشاه در مؤلفه‌ی سوم (ارزشیابی اطلاعات) در چه حدی است؟

سؤال پنجم پژوهش: وضعیت سواد اطلاعاتی آموزگارهای شهرستان کرمانشاه در مؤلفه‌ی چهارم (سازمان‌دهی اطلاعات) در چه حدی است؟
با توجه به بهنجار بودن توزیع داده‌های مربوطه برای پاسخ‌گویی به این سؤال نیز از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. به جدول زیر نگاه کنید:

در جدول ۴ نتیجه آزمون مربع کای، ۸۸/۰۷ با درجه آزادی ۸ از مقدار بحرانی جدول (۲۰/۰۹) در سطح ۰/۰۱ کوچک‌تر است؛ بنابراین با توجه به نتیجه به‌دست آمده می‌توان گفت که وضعیت سواد اطلاعاتی آموزگاران در مؤلفه‌ی سوم سواد اطلاعاتی (ارزشیابی اطلاعات) در حد ضعیفی است.

جدول ۵. نتیجه‌ی آزمون تی تک‌نمونه‌ای بر روی داده‌های حاصل از پاسخ‌ها به مؤلفه‌ی چهارم پرسش‌نامه

متغیر			میانگین مرجع (جامعه): ۳		
سطح معناداری (دو دامنه)	درجه آزادی	T	تفاوت میانگین	سطح اطمینان ۹۵٪	سازماندهی اطلاعات
۰/۳۰	۳۷۹	-۱/۰۴	-۰/۰۷	حد پایین -۰/۲	حد بالا ۰/۰۶

سؤال ششم پژوهش: وضعیت سواد اطلاعاتی آموزگارهای شهرستان کرمانشاه در مؤلفه‌ی پنجم (تبادل و اشاعه‌ی اطلاعات) در چه حدی است؟
با توجه به بهنجار بودن توزیع داده‌های مربوطه برای پاسخ‌گویی به این سؤال نیز از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. به جدول زیر نگاه کنید:

همان‌گونه که در جدول بالا می‌بینیم، مقدار تی به‌دست آمده، -۱/۰۴ با درجه آزادی ۳۷۹ در یک آزمون دو دامنه از مقدار بحرانی تی جدول (۲/۵۸) در سطح ۰/۰۱ کوچک‌تر است. بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی چهارم (سازمان‌دهی اطلاعات) در حد معمول است و با حد مناسب فاصله دارد. پس باید نتیجه گرفت که وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی چهارم (مکان‌یابی اطلاعات) مناسب نیست.

جدول ۶. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای بر روی داده‌های حاصل از پاسخ‌ها به مؤلفه‌ی پنجم پرسش‌نامه

متغیر			میانگین مرجع (جامعه): ۳		
سطح معناداری (دو دامنه)	درجه آزادی	t	تفاوت میانگین	سطح اطمینان ۹۵٪	تبادل اطلاعات
۰/۰۰	۳۷۹	-۴/۷۲	-۰/۳۳	حد پایین -۰/۴۷	حد بالا -۰/۱۹

نتیجه اینکه وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی پنجم (تبادل اطلاعات) ضعیف است.
سؤال هفتم پژوهش: آیا بین میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته و وضعیت سواد اطلاعاتی آموزگاران رابطه وجود دارد؟

همان‌گونه که از جدول شماره‌ی ۶ استنباط می‌شود مقدار تی به‌دست آمده، -۴/۷ با درجه آزادی ۳۷۹ در یک آزمون دو دامنه از مقدار بحرانی تی جدول (۲/۵۸) در سطح ۰/۰۱ بزرگ‌تر است. بنابراین وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی پنجم (سازمان‌دهی اطلاعات) در حد پایینی است،

همان‌گونه که از جدول بالا پیدا است، نتیجه‌ی تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین میزان ساعت مطالعه‌ی آزاد در هفته از سوی آزمودنی‌ها و وضعیت سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. این به این معنی است که هرچه آموزگاران بیشتر مطالعه داشته‌اند، سواد اطلاعاتی آن‌ها نیز افزایش یافته است و بالعکس.

سؤال نهم پژوهش: آیا بین میزان سن آموزگاران و وضعیت سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه وجود دارد؟

با توجه به بهنجار نبودن توزیع داده‌های مربوط به متغیر سن آزمودنی‌ها، برای پاسخ‌گویی به این سؤال نیز از ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شده است. به جدول زیر نگاه کنید:

جدول ۹. همبستگی بین میزان سن و سواد اطلاعاتی آموزگاران

سواد اطلاعاتی معلم‌ها	
ضریب همبستگی	۰/۲۰
اسپیرمن	-
میزان سن آزمودنی‌ها	سطح معناداری (دو دامنه) ۰/۰۱
تعداد پاسخ دهنده‌ها	۳۶۸

همان‌گونه که از جدول بالا پیدا است، نتایج تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین سن آزمودنی‌ها و وضعیت سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه منفی و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. این به این معنی است که هرچه آموزگاران سن بیشتری داشته‌اند از سواد اطلاعاتی کمتری برخوردار بوده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که در جدول شماره‌ی یک دیدیم، وضعیت میانگین وضعیت سواد اطلاعاتی معلم‌های ابتدایی ناحیه‌ی سه کرمانشاه در حد مناسبی نیست. از آن‌جایی که در داخل کشور پژوهشی وجود نداشته است که جامعه‌ی آماری آن معلم‌های

با توجه به بهنجار نبودن توزیع داده‌های مربوط به متغیر ساعات استفاده از اینترنت، برای پاسخ‌گویی به این سؤال از ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شده است. به جدول زیر نگاه کنید:

جدول ۷. همبستگی بین میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته و سواد اطلاعاتی آموزگاران

سواد اطلاعاتی معلم‌ها	
میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته	ضریب همبستگی اسپیرمن سطح معناداری (دو دامنه) تعداد پاسخ دهنده‌ها ۰/۵۱ ۰/۰۰ ۳۶۰

همان‌گونه که از جدول بالا پیدا است، نتیجه‌ی تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته از سوی آزمودنی‌ها و وضعیت سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. این به این معنی است که هرچه آموزگاران بیشتر از اینترنت استفاده کرده‌اند، سواد اطلاعاتی آن‌ها نیز افزایش یافته است و بالعکس.

سؤال هشتم پژوهش: آیا بین میزان مطالعه‌ی آزاد در هفته و وضعیت سواد اطلاعاتی آموزگاران رابطه وجود دارد؟

با توجه به بهنجار نبودن توزیع داده‌های مربوط به متغیر میزان ساعات مطالعه در هفته، برای پاسخ‌گویی به این سؤال نیز از ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شده است. به جدول زیر نگاه کنید:

جدول ۸. همبستگی بین میزان ساعت مطالعه‌ی آزاد در هفته و سواد اطلاعاتی آموزگاران

سواد اطلاعاتی معلم‌ها	
میزان ساعت مطالعه‌ی آزاد در هفته	ضریب همبستگی اسپیرمن سطح معناداری (دو دامنه) تعداد پاسخ دهنده‌ها ۰/۳۲ ۰/۰۰ ۳۵۸

بوده است. بنابراین در مقایسه با آن جامعه‌ی آماری، باید بگوییم این یافته با یافته‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱) در جامعه‌ی آماری دانشجویان هم‌خوان است.

در توجیه یافته‌ی فوق باید گفت شناخت و تعریف نیازهای اطلاعاتی جزو اولین و بنیادی‌ترین سطوح سواد اطلاعاتی است که نیازی به آموزش و کارآموزی مفصل ندارد و افراد با داشتن کمی تجربه در حوزه‌ی شغلی و حرفه‌ای می‌توانند تا حدودی نیازهای واقعی اطلاعاتی خود را دریابند. معلم‌ها به عنوان افرادی که به کار شریف دانش‌آموزی اشتغال دارند، می‌دانند که چه نوع اطلاعاتی را برای اجرای وظایف حرفه‌ای خود نیاز دارند، بنابراین طبیعی است که وضعیت سواد اطلاعاتی آن‌ها در این مؤلفه در حد خوبی باشد.

در جدول شماره ۳ دیدیم که وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ دهنده‌ها در مؤلفه دوم (مکان‌یابی اطلاعات) در حد مناسبی نبوده است. در رابطه با پژوهش‌های دارای ربط اندک، این نتیجه قابل مقایسه است با نتیجه‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱) که نشان می‌دهد وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور در مؤلفه مکان‌یابی اطلاعات در حد متوسطی بوده است. بنابراین در مقایسه با آن جامعه‌ی آماری، باید بگوییم این یافته هماهنگ با یافته‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱) است.

در توضیح چنین یافته‌ای باید بگوییم، مشغله‌ی کاری فراوان معلم‌ها سبب شده است که دانش آن‌ها در حوزه‌ی مکان‌یابی اطلاعات در حد پایینی قرار بگیرد. اگر معلم‌ها فرصت داشته باشند تا مهارت‌های جست‌وجو و مکان‌یابی اطلاعات خود را افزایش دهند و اگر دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی ضمن خدمت مناسبی برای آن‌ها برگزار گردد، بدیهی است دانش آن‌ها در این زمینه بالاتر خواهد رفت.

در جدول ۴ دیدیم که وضعیت سواد اطلاعاتی پاسخ دهنده‌ها در مؤلفه سوم (ارزشیابی اطلاعات) در حد ضعیفی بوده است. این نتیجه قابل مقایسه است با نتیجه‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱) که نشان می‌دهد وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور در مؤلفه ارزشیابی‌یابی اطلاعات در حد ضعیفی بوده است.

ابتدایی باشند، امکان مقایسه‌ی این یافته با نتایج پیشین در داخل کشور نیست. اما این یافته قابل مقایسه است با نتیجه‌ی تحقیق میرتو (۲۰۰۳) که نشان می‌دهد میزان سواد اطلاعاتی معلم‌های ابتدایی ایالت تکزاس آمریکا در حد خوبی بوده است. همچنین قابل مقایسه است با نتیجه‌ی تحقیق مور (۲۰۰۰) که نشان می‌دهد آگاهی معلم‌های ابتدایی کشور نیوزلند از مهارت‌های سواد اطلاعاتی در حد اندکی بوده است. در توضیح راجع به نتیجه‌ی فوق باید گفت که معلم‌های ابتدایی ناحیه‌ی سه شهرستان کرمانشاه به طور تمام وقت مشغول انجام فعالیت‌های آموزشی هستند و کمتر وقت دارند که به کارهای پژوهشی و علمی بپردازند. اشتغال ۴۰ ساعته این معلمان در هفته از یک‌سو و نیز عدم‌توجه به میزان دانش معلم‌ها در ارزشیابی سالانه سبب شده که معلم‌های این ناحیه انگیزش اندکی برای بالابردن سواد اطلاعاتی خود داشته باشند. در ضمن باید به نارسایی‌های دوره‌های آموزش ضمن خدمت معلم‌ها نیز اشاره کرد. متأسفانه در دوره‌های ضمن‌خدمت معلم‌ها توجه چندانی به نیازهای آموزشی واقعی و با اهمیت معلم‌ها نمی‌شود، بلکه به جای آن این دوره‌ها محدود شده‌اند به موضوع‌هایی که برای شرایط و نیازهای شغلی و حرفه‌ای آن‌ها قابل کاربرد نیست. بنابراین جمع این عوامل سبب شده‌اند که معلم‌ها از سواد اطلاعاتی اندکی برخوردار باشند. در ادامه به بررسی نتایج زیر مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی در این پژوهش می‌پردازیم.

همان‌طور که نتایج نشان داد وضعیت سواد اطلاعاتی معلم‌ها در مؤلفه‌ی اول (تعریف نیاز اطلاعاتی) در حد خوبی بوده است. با توجه به آن‌که بررسی و سنجش مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی در مورد معلم‌ها، تا کنون مورد توجه نبوده، امکان مقایسه‌ی دقیق این یافته با نتایج قبلی که از آزمودنی‌های معلم‌ها استفاده کرده باشند نیست. اما در رابطه با پژوهش‌های دارای ربط اندک، این نتیجه قابل مقایسه است با نتیجه‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱) که نشان می‌دهد وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور در مؤلفه‌ی تعریف نیازهای اطلاعاتی در حد بالاتر از متوسط و نزدیک به خوب

حد ضعیفی بوده است. این نتیجه قابل مقایسه است با نتیجه‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱آ) که نشان می‌دهد سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور در مؤلفه‌ی تبادل اطلاعات در حد متوسطی بوده است.

در توضیح این یافته باید گفت تبادل اطلاعات مستلزم داشتن دانش‌هایی چون درک مسائل قانونی و اخلاقی اطلاعات و آشنایی فرد با راه‌ها و کانال‌های گوناگون اشاعه‌ی اطلاعات برای طیف وسیعی از مخاطبان است. مهارت‌هایی که جز با شرکت در کارگاه‌ها و تمرین و تجربه‌ی کافی کسب نمی‌شوند. همان‌طور که می‌دانیم نظام آموزش و پرورش فعلی انجام فعالیت‌های علمی و پژوهش را جزو وظایف معلم‌ها قلمداد نمی‌کند، بنابراین چون در ارزشیابی معلم‌ها نیز داشتن چنین مهارت‌هایی مورد توجه نیست، معلم‌ها انگیزش کافی برای کسب چنین مهارت‌هایی را نداشته‌اند و در نتیجه تلاشی برای آموختن آنها نکرده‌اند. توانایی اشاعه‌ی اطلاعات علاوه بر دانش‌های نظری مستلزم مهارت در نوشتن گزارش‌های تحقیقی است، چیزی که آموزش آن‌ها جزو سرفصل‌ها و عنوان‌های دوره‌های آموزش ضمن خدمت معلم‌ها نبوده است.

سؤال هفتم پژوهش: آیا بین میزان ساعت استفاده از اینترنت در هفته و مهارت‌های سواد اطلاعاتی آموزگاران رابطه وجود دارد؟

در بررسی این سؤال مشخص شد که بین مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان و میزان ساعت استفاده از اینترنت از سوی آنان در هفته رابطه معنی‌داری وجود دارد. این یافته با نتیجه پژوهش چیانگ و همکاران (۲۰۰۷) که نشان می‌دهد هرچه میزان استفاده از اینترنت از سوی معلمان ابتدایی کشور تایوان در هفته بالاتر بوده آن‌ها از سواد اطلاعاتی بیشتر برخوردار بوده‌اند؛ و نیز نتایج پژوهش تاکاهیرا، آندو، و ساکوموتو از کشور ژاپن گزارش می‌کنند، هرچه قدر میزان استفاده از اینترنت از سوی دانشجویان بیشتر باشد از مهارت استفاده از اطلاعات بالاتری برخوردار هستند، هم‌خوان است. همچنین این یافته با نتیجه پژوهش امی، ساکوموتو، آندو، تاکاهیرا، کوبایاشی، کیمورا، کاشی بوچی، نایتو، ساکاموتو،

در توضیح این یافته باید گفت مهارت ارزشیابی اطلاعات جزو مهارت‌های بسیار مهم و تخصصی سواد اطلاعاتی است که برای یادگرفتن آن نیاز به تجربه، دانش کافی و آموزش‌های حرفه‌ای است. بنابراین بدیهی است که معلم‌های جامعه‌ی تحت بررسی در این مؤلفه از دانش و مهارت ضعیفی برخوردار باشند. ارزیابی اطلاعات مستلزم آن است که فرد توانایی سنجش اعتبار، روزآمدی، پایایی، روایی و تناسب اطلاعات بازیابی شده را داشته باشد. با توجه به آنکه معلم‌های مقطع ابتدایی کم‌تر فرصت پرداختن و آموختن چنین مهارتی را داشته‌اند، حاصل آمدن چنین نتیجه‌ای دور از ذهن نبوده است. در جدول ۵ دیدیم که وضعیت سواد اطلاعاتی معلم‌ها در مؤلفه‌ی چهارم (سازمان‌دهی اطلاعات) در حد مناسبی نبوده است. این نتیجه قابل مقایسه است با نتیجه‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱آ) که نشان می‌دهد سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور در مؤلفه‌ی سازمان‌دهی اطلاعات در حد متوسطی بوده است.

توضیح این نتیجه نیز مشابه با توضیح قبلی است. همان‌طور که می‌دانیم، داشتن مهارت سازمان‌دهی اطلاعات نیاز به تمرین و تجربه دارد. زیرا این مهارت مستلزم این است که فرد بتواند اطلاعات را به‌گونه‌ای که بتوان از آن برای برطرف کردن نیاز اطلاعاتی، حل مشکل، یا پاسخ‌گویی به سؤال استفاده کرد، تألیف و سازمان‌دهی نماید. می‌دانیم که اشتغال فراوان معلم‌ها به کارهای آموزشی صرف و عدم توجه به فعالیت‌های پژوهشی آن‌ها سبب شده که معلم‌ها تجربه‌ی چندانی برای تألیف و سازمان‌دهی اطلاعات نداشته باشند. بنابراین از آنجا که تألیف اطلاعات نیاز به تمرین و تجربه‌ی عملی دارد، حاصل آمدن چنین نتیجه‌ای قابل انتظار بوده است؛ زیرا در نظام فعلی آموزش و پرورش کشور ما به انجام فعالیت‌های پژوهشی و تألیفی معلم‌ها ارزش و اهمیت چندانی قائل نمی‌شوند تا معلم‌ها انگیزه‌ی کافی برای دنبال کردن و کسب چنین مهارتی را داشته باشند.

در جدول شماره‌ی ۶ دیدیم که مهارت‌های سواد اطلاعاتی پاسخ‌دهنده‌ها در مؤلفه‌ی چهارم (سازمان‌دهی اطلاعات) در

آنداچی، سوزوکی، ساکاموتو، و کیتو از محققان کشور ژاپن که می‌گویند استفاده بلندمدت از اینترنت منجر به ارتقای مهارت در استفاده از اطلاعات می‌گردد، هم‌خوان است.

همچنین این یافته هم‌خوان است با نتیجه‌ی تحقیق یزدانی (۱۳۹۱ج) که نشان می‌دهد سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویانی که از اینترنت استفاده می‌کرده اند نسبت به آن‌هایی که استفاده نمی‌کرده‌اند به نحو معناداری بیشتر بوده است.

در توضیح نتیجه‌ی فوق باید گفت سواد اطلاعاتی در دنیای امروز شامل دسته‌ای از مهارت‌هاست که دارنده‌ی آن، باید بتواند با استفاده از فناوری‌های گوناگون اطلاعاتی و ارتباطی نیازهای اطلاعاتی خود را رفع و در گسترش مرزهای آن نقش داشته باشد. استفاده از اینترنت و سایر شبکه‌ها و وسایل ارتباطی می‌تواند به گسترش چنین مهارتی کمک کند. بنابراین به‌دست آمدن رابطه‌ی معنادار بین این دو متغیر امری قابل پیش‌بینی بوده است. در تأیید این موضوع می‌توان به یافته‌ی لئونگ (۲۰۰۹) نیز استناد کرد. لئونگ (۲۰۰۹) گزارش می‌کند که بین پیوندهای اینترنتی کاربران و میزان سواد اطلاعاتی آنان رابطه مثبت وجود دارد.

در نتایج دیدم که بین مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلم‌ها و میزان ساعت مطالعه آزاد آنان در هفته رابطه معنی‌داری وجود دارد. این به این معنی است که هرچه آموزگاران بیشتر مطالعه داشته‌اند، سواد اطلاعاتی آن‌ها نیز افزایش یافته است و بالعکس.

طی‌بنیا (۱۳۸۵) در پژوهشی گزارش می‌کند که بین سواد اطلاعاتی دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی دانشکده‌ی اقتصاد علامه طباطبایی و میزان استفاده آن‌ها از منابع کتابخانه‌ای رابطه‌ی معنادار یافته است. همچنین گروس و لاثمن (۲۰۰۷) نیز گزارش می‌کنند که بین میزان دانش کتابخانه‌ای دانشجویان جدیدالورود یک دانشگاه و مهارت‌های سواد اطلاعاتی ایشان رابطه معنادار یافته‌اند.

به هر حال پیشینه مرتبط و نیز منطق انسانی حاکی از آن است که هر چه قدر فرد مطالعه بیشتری داشته باشد، احتمال

افزایش سواد اطلاعاتی وی بیشتر است. اما در دنیای کنونی که منابع کسب دانش و سواد اطلاعاتی - به دلیل رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات - گسترش یافته است، ممکن است این رابطه را نتوان فقط با بررسی مطالعه منابع مکتوب به دست آورد؛ زیرا ممکن است افراد دارای سواد اطلاعاتی بالا این سطح از سواد اطلاعاتی را از راه مطالعه منابع الکترونیکی کسب کنند.

نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که بین سن آزمودنی‌ها و مهارت‌های سواد اطلاعاتی آن‌ها رابطه منفی و معنادار وجود دارد. این به این معنی است که هرچه آموزگاران سن بیشتری داشته‌اند از سواد اطلاعاتی کم‌تری برخوردار بوده‌اند. نتیجه تقریباً تمامی پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که واقعاً بین سن و مهارت‌های سواد اطلاعاتی رابطه وجود دارد اما جهت این رابطه در جامعه‌های متفاوت، مختلف بوده است. به طور مثال ربانی خوراسگانی، وارثی، و مهدوی (۱۳۹۰) در مقایسه سواد اطلاعاتی شهروندان، گزارش می‌کنند که شهروندانی که سن بیشتری داشته‌اند از مهارت‌های سواد اطلاعاتی پایین‌تری برخوردار بوده‌اند. همچنین چیانگ، وانگ و چن (۲۰۰۷) گزارش می‌کنند که در مقایسه با سه گروه سنی معلمان دارای ۲۰-۳۰ سال، ۳۱-۴۰ سال و ۴۱-۵۰ سال، معلمانی که سنی بین ۲۰-۳۰ سال داشته‌اند، از سواد اطلاعاتی بالاتری برخوردار بوده‌اند، اما اصغرینیا (۱۳۸۸) گزارش می‌کند که دانشجویان تحصیلات تکمیلی که سنی بالاتر از ۳۰ سال داشته‌اند از سواد اطلاعاتی بالاتری نسبت به دانشجویان سنین پایین‌تر برخوردار بوده‌اند.

در پژوهش یزدانی (۱۳۹۱) نیز نتیجه آزمون داده‌ها با ضریب همبستگی پیرسون نشان داده که رابطه‌ی معنادار و مثبت بین میزان سن دانشجویان و مهارت‌های سواد اطلاعاتی آن‌ها وجود دارد. به عبارتی هر چه سن دانشجویان مقطع کارشناسی بالاتر بوده است از مهارت‌های سواد اطلاعاتی بالاتری برخوردار بوده‌اند.

این نتایج را می‌توان این‌گونه توجیه کرد که چون خصوصیت افراد تشکیل‌دهنده جامعه‌های تحت بررسی

استفاده از اینترنت، ساعات مطالعه درسی افراد و ارتقای سواد اطلاعاتی افراد، رابطه نزدیکی وجود دارد.

توصیه می‌شود که در کتابخانه‌های مدارس و نیز در کتابخانه‌های ادارات آموزش و پرورش از متخصصین رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی برای تصدی این سمت استفاده شود. این کتابداران ضمن اینکه خود باید به مهارت‌های اساسی سواد اطلاعاتی در حد مطلوب مجهز باشند، باید توجه شوند تا به هنگام مراجعه کاربران (آموزگاران و دانش‌آموزان) مهارت‌های لازم را به آنان یاد دهند. توصیه می‌شود سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی سایر معلم‌های استان کرمانشاه نیز با استفاده از ابزار ارایه شده در این پژوهش مورد بررسی و نسبت به رفع کم و کاستی‌های مهارت‌های آنان اقدام شود.

منابع

اصغر نیا، ف. (۱۳۸۸). بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بر مبنای «استاندارد قابلیت‌های سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی» مصوب انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی (ای. سی. آر. ال.). پایان‌نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.

اصلانی ملایری، م. (۱۳۷۵). مقایسه تأثیر دو روش آموزش بر سطح آشنایی دانشجویان پزشکی اصفهان با منابع مرجع پزشکی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان. پندپذیر، م.؛ چشمه سهرابی، م. (۱۳۸۹). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بر اساس شش مهارت بزرگ آیزنبرگ و برکویتز. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۶(۲)، ۱۱۵-۱۳۷.

ربانی خوراسگانی، ر.؛ وارثی، ح.؛ مهدوی، م. ا. (۱۳۹۰). بررسی نقش و جایگاه سواد اطلاعاتی بر مشارکت الکترونیکی شهروندان در مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر اصفهان). مدیریت شهری، ۲۷(۲۷).

زاهد بابلان، ع.؛ رجبی، س. (۱۳۹۰). بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی. فناوری آموزش، ۵(۴)، ۳۱۷-۳۰۹.

متفاوت بوده‌اند، چنین نتیجه‌ای حاصل شده است. مثلاً در رابطه با جامعه شهروندی ما می‌دانیم که مردم عادی در کوچه و خیابان در یک طیف سنی گسترده قرار می‌گیرند که در آن افراد با سن بیشتر، افرادی هستند که معمولاً در سنین بازنشستگی قرار دارند، انگیزه لازم را برای مطالعه و کسب اطلاعات ندارند و کمتر در محیط‌های دانشگاهی حضور دارند. این خصوصیت شامل افراد جامعه تحت مطالعه چنانگ و همکاران (۲۰۰۷) و نیز افراد تحت مطالعه‌ی ما (آموزگاران ناحیه‌ی ۳ کرمانشاه) نیز می‌شود. در این دو جامعه معلمان دارای سابقه کاری بالاتر نسبت به معلمین با سابقه کمتر از انگیزه کمتری برای کسب سواد اطلاعاتی برخوردارند. به همین دلیل است که رابطه بین میزان سن و مهارت‌های سواد اطلاعاتی در این جامعه هم معکوس بوده است. اما در یک جامعه دانشگاهی چون محیط، محیط کسب دانش و اطلاعات است بدیهی است که افرادی که بیشتر در این محیط‌ها باشند اولاً سن بیشتری خواهند داشت و ثانیاً از مهارت‌های سواد اطلاعاتی بالاتری برخوردار خواهند شد. به همین دلیل رابطه میزان سن با مهارت‌های سواد اطلاعاتی در چنین جامعه‌ای مثبت و معنادار است.

یکی از موارد مهمی که در این پژوهش یافته شد این بود که بین وضع موجود سواد اطلاعاتی آموزگاران ناحیه ۳ کرمانشاه و سطح مطلوب آن فاصله وجود دارد. پیشنهاد می‌شود مسئولین آموزش و پرورش این استان نسبت به برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های سواد اطلاعاتی برای این آموزگاران اقدام کنند.

توصیه می‌شود دوره‌ای به عنوان "مهارت‌های سواد اطلاعات پایه" برای همه‌ی آموزگاران شهرستان کرمانشاه برنامه‌ریزی و در برنامه آموزشی ضمن‌خدمت آن‌ها گنجانده شود تا آن‌ها بتوانند به مهارت‌های لازم سواد اطلاعاتی مجهز شوند

پیشنهاد می‌شود ابزارها و امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری دسترسی به اطلاعات الکترونیکی (از جمله منابع اینترنتی) و نیز منابع مکتوب به اندازه‌ی لازم در اختیار آموزگاران قرار بگیرد، زیرا پژوهش‌ها نشان می‌دهند که بین

- relationship between skill levels, self-estimates of skill, and library anxiety. *Library & Information Science Research*, 29(3): 332-53.
- Krejcie R. V., and D. W. Morgan (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 602-690.
- Leung, L. (2009). *Effects of Internet Connectedness and Information Literacy on Quality of Life*. Springer Science+Business Media B.V. DOI 10.1007/s11205-009-9539-1.
- Mirto, A. M. (2003). An analysis of elementary teachers' information literacy in Texas. *Journal of teacher education*, 8(3), 118-127.
- Moore, P. (2000). *Toward information literacy: one school journey*. New Zealand: Wellington.
- Omi, R.; Sakamoto, A.; Ando, R., Takahira, M.; Kobayashi, K., Kimura, F.; Kashibuchi, M.; Naito, M.; Sakamoto, K.; Adachi, N.; Suzuki, K.; Sakamoto, T.; Kato, S. (2004). Causal relationships between media use and information literacy. From: <http://www.editlib.org/noaccess/12611>. (Retrieved at: 23/September/2011).
- Takahira, M.; Ando, R.; Sakamoto, A. (2004) *The effects of Internet use on information literacy: A panel study with Japanese elementary school students*. <http://www.editlib.org/noaccess/12613>. From: (Retrieved at: 23/ September/2011).
- Taylor, T.; Arth, J.; Solomon, A.; Williamson, N. (2007). *100% Information Literacy Success*. New York: Thomson Delmar Learning.
- صیغوری، و. (۱۳۹۰). بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه رازی کرمانشاه. اینترنت: نشریه الکترونیکی شمس، شماره ۳-۱. برگرفته از پایگاه اینترنتی: http://www.aqlibrary.org/index.php?module=TWAarticles&file=index&func=view_pubarticles&did=851&pid=11 (تاریخ بازیابی: ۱۳۹۱/۰۵/۱۹)
- طیبنیا، و. (۱۳۸۵). بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- علی نژاد، م؛ سرمدی، م.ر؛ زندی، ب؛ شبیری، س. م. (۱۳۹۰). سطح سواد اطلاعاتی و نقش آن در فرایند آموزش یادگیری الکترونیکی دانشجویان. فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۷(۲)، ۳۷۱-۳۳۷.
- منصوریان، ی؛ نعیم‌آبادی، م. (۱۳۸۳). نقش وب‌سایت کتابخانه‌ها در ارتقای سواد اطلاعاتی در آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی و موزه‌ها. مشهد: ۱ و ۲ خرداد ۱۳۸۳. به‌کوشش رحمت‌اله فتاحی و دیگران. مشهد. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.
- یزدانی، ف. (۱۳۹۱). طراحی ابزاری برای سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور. فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۲(۴)، ۵۲-۲۹.
- یزدانی، ف. (۱۳۹۱). ساخت، اعتباریابی و پایاسازی مقیاسی برای سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان در نظام‌های آموزش از دور. *مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*، ۹، ۱۰۴-۸۹.
- یزدانی، ف. (۱۳۹۱). بررسی وضعیت مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور. طرح پژوهشی، دانشگاه پیام نور، همدان.
- یزدانی، ف. (۱۳۹۳). چه نوع آزمونی برای سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور مناسب است. فصلنامه دانش‌شناسی، ۶(۲۳)، ۱۱۴-۱۰۱.
- Chiang, Y.-Ch.; Wang, T.-Ch.; Chen, Y.-H. (2007). *Study on Information Literacy of Elementary School Teachers*. 6th WSEAS International Conference on EDUCATION and EDUCATIONAL TECHNOLOGY, Italy, November 21-23, 2007 274.
- Gross M, Latham D., (2007). *Attaining information literacy: An investigation of the*